

MONITOR CHIŃSKI

„Monitor chiński” omawia i komentuje aktualną sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną w Chińskiej Republice Ludowej oraz chińskie działania w Europie Środkowo-Wschodniej.

DR BARTOSZ KOWALSKI

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet ŁÓDZKI

MONITOR CHIŃSKI

STYCZEŃ 2023

Koniec „restartu” w relacjach czesko-chińskich. Zdecydowanym zwycięzcą wyborów prezydenckich w Czechach został Petr Pavel – jego polityka wobec Chin i Tajwanu będzie diametralnie odmienna od ustępującego z urzędu Miloša Zemana, który przez ostatnią dekadę pełnił funkcję naczelnego stronnika Chin na czeskiej scenie politycznej. W najbliższym czasie należy spodziewać się wyjścia Czech z formatu 14+1.

I. WYDARZENIA SZCZEBŁA CENTRALNEGO

31 grudnia: Zimbabwe wprowadza zakaz eksportu nieprzetworzonego litu. Obostrzenia mają na celu zmianę pozycji Harare w łańcuchu dostaw: niezbędny do budowy baterii samochodowych lit, ma być przetwarzany na miejscu. W rezultacie chińskie firmy wydobywcze będą musiały zbudować zakłady przetwórcze w Zimbabwe (co może potrwać nawet trzy lata) lub uzyskać specjalne pozwolenie na wywóz litu w „surowej” formie. Obostrzenia mają również na celu powstrzymać „górnictwo na małą skalę” i przemyt, które według władz Zimbabwe przynoszą straty w wysokości 1,8 mld USD rocznie. Tylko w ubiegłym roku trzy chińskie firmy Zhejiang Huayou Cobalt, Chengxin Lithium Group i Sinomine Resource Group zainwestowały łącznie w wydobycie litu w Zimbabwe 679 mln USD; dwie pierwsze z wymienionych firm rozpoczęły już budowę zakładów przetwórczych. Zimbabwe to szósty największy producent litu na świecie; tamtejsze złoża są oceniane na największe w Afryce.

6 stycznia: Chiny podpisują umowę na wydobycie ropy w Afganistanie. Umowa na wydobycie ropy w basenie rzeki Amu-Darii przez chińskie przedsiębiorstwo naftowe Xinjiang Central Asia Petroleum and Gas Co (CAPEIC), podległe China National Petroleum Corporation (CNPC), jest pierwszym porozumieniem w sprawie ekstrakcji surowców naturalnych zawartym przez rząd talibów z firmą zagraniczną od przejścia przez nich władzy w Afganistanie w 2021 roku. W ramach 25-letniego kontraktu CAPEIC ma inwestować 150 mln USD rocznie, a za trzy lata kolejne 540 mln USD. Talibowie będą mieli 20% udziałów w projekcie, z możliwością ich zwiększenia do 75%.

9 stycznia: Chiny zbudują kosmodrom w Dżibuti. Według wstępnych ustaleń między Dżibuti a Hong Kong Aerospace Technology Group Limited i Touchroad International Holdings Group komercyjny kosmodrom ma powstać w ciągu 5 lat i kosztować około 1 mld USD. Obiekt będzie składał się z kilku wyrzutni satelitów i rakiet. Władze Dżibuti mają wnieść do projektu teren (minimum 10 km/kw), który strona chińska weźmie w leasing na co najmniej 35 lat. Ostateczna umowa w tej sprawie ma zostać podpisana w marcu br.

9-16 stycznia: wizyta Qin Ganga w Afryce. Nowy minister spraw zagranicznych Chińskiej Republiki Ludowej Qin Gang w swą inauguracyjną podróż zagraniczną udał się do Afryki, podtrzymując tradycję wizyt szefów chińskiej dyplomacji, którzy od ponad trzech dekad obierają Stary Kontynent za cel pierwszej wizyty zagranicznej w nowym roku. Na trasie tygodniowej podróży Qina znalazło się pięć państw: Etiopia, Gabon, Angola, Benin i Egipt oraz siedziby Unii Afrykańskiej i Ligi Państw Arabskich. W agendzie znalazła się m.in. kwestia udziału afrykańskich przywódców w 3. Forum Pasa i Szlaku, którego organizację władze Chin zapowiedziały na ten rok i redukcja zadłużenia państw afrykańskich. Tournée Qin Ganga rozpoczęło się od Etiopii, co jest wyrazem solidarności i pewnym stopniu legitymizuje etiopskie, które w związku z wojną w prowincji Tigray zostały obłożone sankcjami przez Stany Zjednoczone. W Addis Abebie, gdzie znajduje się siedziba Unii Afrykańskiej (UA) Qin Gang uroczystie otworzył Afrykańskie Centrum ds. Kontroli Chorób. Instytucja ta pierwotnie powstać w formule trójstronnej Etiopia, Chiny i USA, jednak w skutek polityki Donalda Trumpa, Centrum powstało ostatecznie przy współpracy Chin z UA. To ważne w kontekście oskarżeń Chin o brak zainteresowania problemami Afryki. Ocenia się, że w Etiopii działa 400 chińskich firm zaangażowanych w rozmaite przedsięwzięcia o łącznej wartości 4 mld USD. To właśnie, aby chronić swoje inwestycje i obywateli w marcu 2021 roku Chiny zawarły z Etiopią umowę o współpracy policji i organów ścigania.

Bezpieczeństwo znalazło się również w agendzie wizyty w Beninie. W rozmowie z prezydentem Patricem Talonem minister Qin zapowiedział, że Chiny będą zachęcać swoje firmy do inwestycji, ale oczekują, że „Benin będzie chronił bezpieczeństwo, prawa i interesy chińskich instytucji i personelu”. Szef dyplomacji ChRL poinformował również, że Pekin wspiera Benin w podążaniu „niezależną drogą rozwoju, zgodną z warunkami państwa”, co można interpretować jako wsparcie dla autorytarnego kursu w polityce wewnętrznej prezydenta Talona.

16 stycznia: chińskie supertankowce przewożą rosyjską ropę Urals do Chin i Indii. Pekin i Dehli wykorzystują zachodnie sankcje do kupowania ropy po obniżonej cenie. Ustanowiony w grudniu przez G7 pułap cenowy na rosyjską ropę pozwala państwom spoza UE importować rosyjską ropę ale zakazuje jej przewozu,

ubezpieczenia i reasekuracji na poziomie wyższym niż 60 USD za baryłkę, zmuszając Moskwę do szukania alternatywnych możliwości transportowych. Jest to wymierne wsparcie dla rosyjskiej gospodarki ze strony Pekinu, który musiał przekierować co najmniej pięć supertankowców z obsługi importu ropy z Iranu czy Arabii Saudyjskiej.

19 stycznia: prezydent Demokratycznej Republiki Konga (DRK) Felix Tshisekedi krytyczny wobec umowy z ChRL wartej 6,2 mld USD. W czasie pobytu na Światowym Forum Ekonomicznym w Davos przywódca DRK skrytykował gigantyczny kontrakt zawarty przez jego poprzednika Josepha Kabilę, który w obliczu kryzysu finansów państwa zgodził się na niekorzystne rozwiązania w ramach wymiany „surowców za infrastrukturę”. Zawarty w 2008 roku kontrakt przewiduje, że w zamian za dostęp do złóż miedzi i kluczowego dla budowy baterii samochodowych kobaltu, Chiny zbudują w DRK drogi i budynki publiczne (Chiny miały zainwestować w wydobycie tych surowców 3,2 mld USD, a kolejne 3 mld USD w infrastrukturę finansowaną z przychodów kopalni). Obecny prezydent DRK dąży do renegocjacji umowy, uzasadniając, że DRK powinna otrzymać pełną cenę za surowce, które cieszą rosnącym zapotrzebowaniem a Chiny muszą przeznaczyć więcej środków na finansowanie powziętych zobowiązań infrastrukturalnych. Felix Tshisekedi powiedział, że zapisy kontraktu były bardzo niekorzystne („Chiny są mistrzami w długodystansowych dyskusjach”) i nie przynoszą nic dla Konga i jego obywateli. Odnosząc się do tych zarzutów ambasador ChRL w DRK Zhu Jing powiedział, że chińskie inwestycje stworzyły 100 tys. miejsc pracy, a problemem jest co najwyżej dystrybucja zysków w polityce wewnętrznej Konga.

23 stycznia: rekord produkcji i sprzedaży samochodów elektrycznych w Chinach. W 2022 roku w Chinach wyprodukowano ponad 7 mln samochodów elektrycznych, sprzedano blisko 6,9 mln (prawie dwukrotny wzrost r/r). Dynamicznie rozwija się również infrastruktura elektryczna: pod koniec 2022 roku w Chinach było 5,2 mln stacji do ładowania i blisko 2000 stacji do wymiany baterii samochodowych.

23 stycznia: RPA przeprowadzi wspólne manewry wojskowe z Rosją i Chinami. Ćwiczenia marynarek wojennych odbędą się w dniach 17-27 lutego. Władze RPA bronią swej decyzji o organizacji manewrów z Rosją, powołując się na swą „neutralność” w konflikcie rosyjsko-ukraińskim.

24 stycznia: 7. Szczyt Formatu Chiny-CELAC w Buenos Aires. W przemówieniu w formule zdalnej, Xi Jinping powiedział, że państwa CELAC są ważną częścią (grupy) państw rozwijających się, aktywnie wnosząc wkład w globalne zarządzanie, a Chiny postrzegają CELAC jako ważnego partnera w promowaniu jedności i współpracy globalnego Południa. Przywódca ChRL zapewnił również, że Chiny wspierają rozwój

i integrację CELAC. Zdaniem Xi coraz więcej państw regionu wspiera chińskie inicjatywy w polityce międzynarodowej.

24 stycznia: chińskie firmy wspierają Rosję w czasie wojny? Według informacji przedstawionych przez agencję Bloomberga, administracja amerykańska przedstawiła władzom ChRL dowody wskazujące na to, że niektóre chińskie firmy państwowe wspierają działania wojenne Rosji w Ukrainie, dostarczając nieśmiercionośnej pomocy wojskowej i gospodarczej.

Zgodnie z raportem amerykańskiego think-tanku Silverado Policy Accelerator, Chiny dostarczają Rosji wsparcia technologicznego wykorzystywanego do celów wojskowych (przede wszystkim półprzewodniki).

27 stycznia: prowincja Guadalcanal (Wyspy Salomona) podpisała memorandum o współpracy gospodarczej z prowincją Guangdong. Współpracy po raz pierwszy pośredniczyć będzie Solomon Islands Chinese Business Council (SCBC), choć nie wiadomo jaką dokładnie rolę pełni ten podmiot (zob. komentarz).

27 stycznia: Fidżi wycofuje się ze współpracy policyjnej z Chinami. Premier Sitiveni Rabuka zasygnalizował wycofanie się z umowy z Ministerstwem Bezpieczeństwa ChRL z 2011 roku, regulującą wymianę personelu policyjnego i szkolenia dla policjantów z Fidżi w Chinach. Na podstawie umowy chińscy policjanci stacjonowali na Fidżi w okresie od 3-6 miesięcy; w 2021 roku utworzono nawet stanowisko oficera łącznikowego chińskiej policji na Fidżi. Premier Rabuka uzasadnia odejście od umowy z Chinami „różnicami na tle systemów politycznych i sądowniczych”; jednocześnie oficerowie policji z takich państw demokratycznych jak Australia czy Nowa Zelandia będą nadal mile widziani. Porozumienie z ChRL zostało zawarte przez poprzedniego premiera Franka Bainimarama, który stał na czele rządu w latach 2007-2022. W maju 2022 roku Chiny próbowały zawrzeć wielostronne porozumienie z dziesięcioma państwami wyspiarskimi na Pacyfiku, jednak ofensywa dyplomatyczna Pekinu okazała się bezskuteczna, głównie z uwagi na rosnącą aktywność USA, które zapropowały regionowi nową inicjatywę IPEF (Ramy Gospodarcze na Indo-Pacyfiku) oraz obawę tych państw przed ich wciągnięciem w rywalizację polityczną i militarną między Waszyngtonem i Pekinem.

26 stycznia: USA nakładają sankcje na chińską firmę w kontekście działań rosyjskiej Grupy Wagnera w Ukrainie. Według amerykańskiego Departamentu Skarbu Changsha Tianyi Space Science and Technology Research Institute Co dostarczała zdjęcia satelitarne ułatwiające walki rosyjskim najemnikom. Sankcjami objęto również zarejestrowaną w Luksemburgu spółkę podległą Changhsa Tianyi. Grupa Wagnera została oficjalnie uznana przez USA za międzynarodową grupę przestępczą.

27 stycznia: Japonia i Holandia przyłączą się do amerykańskich restrykcji w zakresie eksportu maszyn do produkcji półprzewodników do Chin. Decyzja ta może istotnie wpłynąć na ograniczenie zdolności Chin do zwiększania własnych zdolności produkcyjnych w tym zakresie. Holandia nałoży obostrzenia na holding ASML i jej maszyny litograficzne, natomiast Japonia wprowadzi podobne ograniczenia na Nikon Corporation.

KOMENTARZ

Chiny zmieniają podejście do finansowania projektów infrastrukturalnych w Afryce? W styczniu władze Ugandy anulowały kontrakt o wartości 2,2 mld USD z China Harbour Engineering Company, który przewidywał budowę pierwszego odcinka SGR (Standard Gauge Railway) z Malaby do Kampali (273 km) w oparciu o finansowanie przez China Exim Bank. Jednak chiński bank od roku nie podejmował działań w tej sprawie, co wskazuje, że Chiny stały się ostrożniejsze w zakresie kredytowania inwestycji infrastrukturalnych, które są niepewne pod względem rachunku ekonomicznego (finansowana przez Chiny budowa linii SGR w Kenii, która docelowa miała połączyć Kenię z Ugandą utknęła w Naivashy, niedaleko Nairobi). Opieszałość ze strony Chin skłoniła władze Ugandy do poszukiwania innych źródeł finansowania i nowego wykonawcy, którym została turecka firma Yapi Merkezi, realizująca budowę SGR w Tanzanii. Co ciekawe, w grudniu 2022 roku, to właśnie Tanzania podpisała umowę z dwoma chińskimi wykonawcami China Civil Engineering Construction Corporation i China Railway Construction Corporation, które za 2,2 mld USD zbudują ostatni etap tanzańskiej SGR. Odcinek Tabora-Kigoma (dł. 516 km) połączy środkową i zachodnią część kraju nad jeziorem Tanganika. Dzięki temu port w Dar es Salaam, który konkuruje z kenijską Mombasą, zyska połączenie z państwami śródlądowymi: Rwandą, Burundi i Demokratyczną Republiką Kongo.

Wskazuje się, że chińskie banki rozwojowe są obecnie ostrożniejsze w udzielaniu pożyczek na ekonomicznie wątpliwe projekty, których spłaty nie będą w stanie wyegzekwować. Co więcej problemy ze spłatą zadłużenia ze strony państw afrykańskich, spotęgowane pogorszeniem się sytuacji makroekonomicznej w związku z pandemią Covid-19, powodują resentymenty polityczne wobec Inicjatywy Pasa i Szlaku, a w szerszej perspektywie wobec chińskiej obecności w Afryce. Po latach udzielania kredytów na gigantyczne projekty infrastrukturalne, władze Chin zdały sobie sprawę, że wiele z nich jest niespłacalna. To ważny sygnał, że Europa i

Stany Zjednoczone nie powinny kopiować chińskich rozwiązań rozwojowych w Afryce, których potencjał się wyczerpuje.

Dyplomacja subregionalna w polityce Chin wobec państw wyspiarskich na Pacyfiku.

W kontekście podpisania przez prowincję Guadalcanal memorandum o współpracy gospodarczej z Guangdongem zwraca uwagę fakt, że choć oba podmioty od 2021 roku formalnie łączy umowa o „prowincjach partnerskich”, to ich współpraca zaczęła rozwijać się na długo przed nawiązaniem stosunków dyplomatycznych między Chinami i Wyspami Salomona w sierpniu 2019 roku. Guangdong pełni więc nie tylko aktywną rolę we współpracy Chin z państwami wyspiarskimi na Pacyfiku z którymi Chiny posiadają relacje dyplomatyczne, ale również, jak w przypadku Wysp Salomona, może również pełnić rolę prowincji przygotowującej grunt pod współpracę na szczeblu centralnym.

We wrześniu 2019 roku, w czasie wizyty premiera Wysp Salomona Manasseha Sogavare w Pekinie, Xi Jinping zapewnił, że władze ChRL „wspierają Wyspy Salomona w wzmacnianiu współpracy z Guangdongem i innymi chińskimi prowincjami i miastami”. Przywódca ChRL powiedział również, że nawiązanie relacji dyplomatycznych między oboma państwami sprzyja rozwijaniu współpracy subnarodowej. Regionalny poziom współpracy jest również jednym z ośmiu punktów „konsensusu”, który w maju 2022 roku osiągnęli minister spraw zagranicznych Wang Yi i jego salomoński odpowiednik Jeremiah Manele.

Chiny szybko poszerzają wpływy na Wyspach Salomona – w kwietniu 2022 roku oba państwa podpisały tajną umowę współpracy w zakresie bezpieczeństwa, która otwiera możliwości dla chińskiej obecności wojskowej i policyjnej, a nawet budowy bazy chińskiej marynarki wojennej w wyspiarskim państwie. Rosnącemu zaangażowaniu Chin na Wyspach Salomona i na Pacyfiku z niepokojem przyglądają się Stany Zjednoczone, które na początku lutego br., po trzydziestoletniej przerwie ponownie otwarły swą ambasadę w Honiarze.

II.CHINY I EUROPA ŚRODKOWO-WSCHODNIA

9 stycznia: pożegnalna rozmowa Xi Jinpinga z prezydentem Milošem Zemanem. Według komunikatu opublikowanego przez stronę chińską, Xi Jinping podkreślał przede wszystkim sukcesy w stosunkach chińsko-czeskich w czasie dziesięcioletniej prezydentury Zemana, który wkrótce zakończy urzędowanie. Do głównych osiągnięć w tym okresie Xi zaliczył podniesienie współpracy między oboma państwami do rangi (całkowitego) partnerstwa strategicznego, niemal potrojenie czeskiego eksportu do Chin i rosnącą popularność Czech wśród chińskich turystów (dwuipółkrotny wzrost w latach 2013-2019). Jednak diabeł tkwi w szczegółach: w

ostatnich latach dynamicznie rósł również eksport z Chin do Czech, a inwestycje wręcz zmalały. Oprócz podsumowań, przywódca ChRL wyraził również oczekiwania na przyszłość, wskazując, że obie strony powinny nawzajem szanować swoje „kluczowe interesy”, rozwijać kontakty i komunikację na najwyższym szczeblu. Ponadto, Xi zapowiedział, choć bez konkretów, że Chiny podejmą więcej praktycznych działań, aby rozwijać współpracę wielostronną z Europą Środkowo-Wschodnią (formatem 14+1).

Oprócz podsumowań, Xi zapowiedział również, choć bez konkretów, że Chiny podejmą więcej praktycznych działań, aby rozwijać współpracę wielostronną z Europą Środkowo-Wschodnią (format 14+1). Ponadto, przywódca ChRL wyraził oczekiwanie, że Czechy będą „nadal aktywnie działać” na rzecz rozwoju współpracy Chiny-EŚW i Chiny-UE.

Z kolei według krótkiego komunikatu kancelarii prezydenta Zemana, zainicjowana przez stronę chińską rozmowa dotyczyła zarówno spraw dwustronnych, jak i bieżącej sytuacji międzynarodowej; prezydent Czech miał m.in. powiedzieć, że ChRL może odegrać ważną rolę w zakończeniu wojny w Ukrainie. Zeman odniósł się również do restrykcji wobec czeskich firm działających w Chinach, zwracając się do Xi Jinpinga o wsparcie dla prywatnej instytucji finansowej Home Credit.

I to właśnie Home Credit (PPF) a szerzej interesy zmarłego w 2021 roku najbogatszego Czecha Petra Kelnera, stały się motorem napędowym i głównym beneficjentem ocieplenia w stosunkach czesko-chińskich, które firmował prezydent Zeman i Czeska Partia Socjaldemokratyczna. Dzięki poprawie atmosfery politycznej i wejściu Home Credit na rynek chiński Czechy otwały się na nominalnie prywatny konglomerat CEFC, którego szef Ye Jianming został w 2015 roku doradcą Zemana ds. gospodarczych. Historia CEFC zakończyła się jednak w atmosferze skandalu i podejrzeń korupcyjnych, a słuch o Ye zagiął wraz z jego aresztowaniem w Chinach w 2018 roku (zob. komentarz).

11 stycznia: China Civil Engineering Construction Corporation (CCECC) zbuduje odcinek obwodnicy Bukaresztu (austostrady A0). Kontrakt na budowę został przyznany CCECC pomimo wprowadzonych w kwietniu 2021 roku regulacji uniemożliwiających chińskim firmom uczestnictwo w przetargach infrastrukturalnych w Rumunii. Jednak obostrzenia nie dotyczą przetargów zawartych przed ich wprowadzeniem, a procedura przetargowa na realizację A0 została rozpoczęta w czerwcu 2019 roku. Kontrakt CCECC przyznano już w listopadzie 2022 roku, jednak rywalizująca w przetargu turecka firma Ictas odwołała się do sądu, który oddalił jej skargę.

Projekt przewiduje budowę odcinka autostrady o długości 8,6 km w ciągu 30 miesięcy. Wartość kontraktu wynosi 398 mln lei (81 mln EUR).

16 stycznia: TASS o roli Chin w rozmowach pokojowych Rosja-Ukraina. Rosyjska agencja informacyjna przytoczyła wypowiedź wiceministra spraw zagranicznych ChRL Xie Fenga, który miał powiedzieć na forum Chongyang Institute for Financial Studies, że Chiny promują pomysł rozmów pokojowych i pracują nad projektami, które mają służyć temu celowi.

16 stycznia: podpisanie umowy o zniesieniu obowiązku wizowego między Chinami i Albanią. Porozumienie wizowe podpisali w Tiranie, wiceminister spraw zagranicznych Megi Fino i ambasador ChRL w Albanii Zhou Ding. W latach 2018-2019 Albania wprowadziła okresowe zwolnienia wizowe dla Chińczyków przyjeżdżających w sezonie turystycznym, natomiast 2020 roku zwolnienia wizowe dla Chińczyków odwiedzających Albanie na krótko.

18 stycznia: Litwa zawiera umowę o transferze technologii półprzewodników z Tajwanu. Litewska firma z branży IoT Teltonika podpisała warte 14 mln EUR porozumienie z Taiwan Industrial Technology Research Institute, zgodnie z którym, litewska firma otrzyma prawo korzystania z licencji na korzystanie z technologii produkcji półprzewodników. W oparciu o tajwańską technologię Teltonika planuje rozpocząć własną produkcję półprzewodników do 2027 roku.

Tajwan próbuje rekompensować straty gospodarcze poniesione przez Litwę w skutek napięć z Chinami, powstałych na tle zgody Litwy na otwarcie biura przedstawicielskiego Tajwanu w Wilnie w 2021 roku. Tajwańskie MSZ wsparło projekt 10 mln EUR, pozostała część zostanie sfinansowana przez Teltonikę.

18 stycznia: prezydent Zeleński napisał list do Xi Jinpinga. Żona prezydenta Ukrainy Olena Zeleńska przekazała korespondencję chińskiej delegacji przebywającej na Światowym Forum Ekonomicznym w Davos. List dotyczy ukraińskich propozycji w sprawie zakończenia konfliktu z Rosją. Przywódca Ukrainy od początku wojny z Rosją zabiega o rozmowę Xi Jinpingiem, jednak jego starania pozostają bez odpowiedzi ze strony Pekinu.

20 stycznia: rośnie sprzeciw wobec budowy chińskiej fabryki baterii samochodowych CATL w Debreczynie. Głośna chińska inwestycja, która ma uczynić z Węgier potentata w produkcji baterii samochodowych, spotkała się masowym sprzeciwem lokalnych mieszkańców, którzy obawiają się skutków środowiskowych, wzrostu cen ziemi, kosztów infrastrukturalnych oraz napływu pracowników migrujących.

23 stycznia: wiceminister spraw zagranicznych Ukrainy Andrij Melnyk o potrzebie przewartościowania relacji z Chinami. Zdaniem Melnyka rola Chin w wojnie rosyjsko-chińskiej nie jest neutralna, ponieważ Pekin głośuje w ONZ przeciwko rezolucjom nt. suwerenności i integralności Ukrainy. Wiceszef ukraińskiej dyplomacji powiedział również, że obecnie trwa proces przewartościowywania polityki zagranicznej wobec Chin, w którym istotną rolę będą pełnić sojusznicy Ukrainy: USA i UE. Melnik dał do zrozumienia, że w relacjach z Chinami oddzielenie sfery gospodarczej od politycznej jest coraz trudniejsze.

26 stycznia: Chiny ostrzegają Ukrainę, aby nie przyjmowała pomocy z Tajwanu. Jak poinformowała ukraińska parlamentarzystka Kira Rudik, ambasada ChRL wystosowała oficjalną notę w tej sprawie. W grudniu ub. roku Tajwan zobowiązał się do przekazania władzom stołecznym w Kijowie 1 mln EUR na zakup generatorów prądu.

KOMENTARZ

Wybory prezydenckie w Czechach w kontekście Chin i Tajwanu. Zdecydowanym zwycięzcą, zakończonych w niedzielę 29 stycznia, wyborów prezydenckich w Czechach został Petr Pavel – były szef sztabu generalnego armii czeskiej i przewodniczący Komitetu Wojskowego NATO, zwolennik proeuropejskiego i proatlantyckiego kursu w czeskiej polityce zagranicznej. Przez zaledwie kilka dni, które upłynęły od zwycięstwa, prezydent elekt pokazał, że jego prezydentura będzie diametralnie odmienna od ustępującego z urzędu Miloša Zemana, który przez ostatnią dekadę pełnił funkcję naczelnego stronnika Chin na czeskiej scenie politycznej.

Petr Pavel przypieczętował swój sukces wyborczy mocnym gestem wobec Tajwanu, który ChRL stara się izolować dyplomatycznie na arenie międzynarodowej. Nazajutrz po zwycięstwie Pavel zatelefonował do prezydent Tajwanu Tsai-Ing Wen, której powiedział, że Czechy i Tajwan łączą takie wartości, jak wolność, demokracja i prawa człowieka; rozmowa miała odbyć się z inicjatywy Tajpej. Prezydent elekt wyraził również nadzieję na osobiste spotkanie z Tsai w przyszłości (zamiar wizyty na Tajwanie – w przypadku objęcia prezydentury – Pavel sygnalizował jeszcze w kampanii wyborczej). Jeśli do tego dojdzie będzie on pierwszym urzędującym prezydentem z państwa UE, który odwiedzi Tajwan. W ciągu tygodnia od wyborczego zwycięstwa Pavel oznajmił również, że jest otwarty na spotkanie z Dalajlamą i dysydentami z Hongkongu.

W komunikacie gratulacyjnym z okazji zwycięstwa Pavla, tajwańskie MSZ zwróciło uwagę, że oprócz wartości demokratycznych, oba państwa łączy ścisła współpraca handlowa, inwestycyjna, naukowa, technologiczna i kulturalna. Wskazano również uwagę na kwestię bezpieczeństwa łańcuchów dostaw, jak i wspólne wysiłki na rzecz pomocy uchodźcom z Ukrainy. Ponadto, w komunikacie przypomniano, że w oświadczeniu politycznym rządu Czech z ub. roku Tajwan został wymieniony jako kluczowy partner w Indo-Pacyfiku. Innymi słowy, obie strony wskazują, że oprócz przywiązania do demokracji, łączą je interesy gospodarcze i bezpieczeństwa.

Co na to Chiny?

Rzeczniczka MSZ ChRL Mao Ning nie pozostawiła wątpliwości, że działania czeskiego prezydenta elekta są w Pekinie widziane jako wrogie. Rozmowę Pavla z Tsai Ing-Wen określiła jako poważne naruszenie wewnętrznych spraw Chin i „zobowiązań powziętych przez stronę czeską w odniesieniu do zasady jednych Chin”. Należy jednak pamiętać, że politykę zagraniczną w Czechach określa przede wszystkim rząd, który stosuje własną wykładnię „polityki jednych Chin”, nieimplikującą uznania Tajwanu za część ChRL (vide tekst strategicznego partnerstwa czesko-chińskiego z 2016 roku). Prezydent elekt odpowiedział na Twitterze, że rozumie zastrzeżenia Chin, ale Czechy są suwerennym państwem, robią to co uważają właściwe, a ważne relacje z Tajwanem jako państwem demokratycznym są w pełni zgodne z przyjętą koncepcją polityki zagranicznej.

Choć chińscy dyplomaci próbowali odwieść prezydenta elekta od rozmowy z przywódczynią Tajwanu, to trudno jest na razie stwierdzić czy w jej konsekwencji ChRL wytoczy retorsje podobne do tych, zastosowanych wobec Litwy po otwarciu przedstawicielstwa Tajwanu w Wilnie.

Być może obecne działania Petra Pavla nie są na razie traktowane w Pekinie jako oficjalne – wszak prezydent elekt obejmie urząd dopiero w marcu. Również na marzec zapowiadana jest wizyta przewodniczącej Izby Poselskiej (izby niższej czeskiego parlamentu) Markéta Pekarová Adamová (TOP 09), co z pewnością wzbudzi ostre protesty ze strony ChRL.

Co dalej w czeskiej polityce wobec Chin?

W wywiadzie udzielonym „Financial Times” Petr Pavel zadeklarował jasno, że Chiny nie są państwem przyjaznym wobec zachodnich demokracji, mają odmienne cele strategiczne i kierują się innymi wartościami. Dlatego oprócz zacieśniania relacji z Tajwanem w najbliższym czasie należy spodziewać się wyjścia Czech z formatu 14+1. Wszak formalną decyzję o rozwodzie z chińskim formatem multilateralnym

miały dotychczas blokować uwarunkowania w polityce wewnętrznej: napięcia między centroprawicowym rządem Petra Fialy i prezydentem Zemanem.

Opuszczenie formuły 14+1 w sposób symboliczny zakończyłoby okres „restartu” z Chinami, który na gruncie „ekonomizacji polityki zagranicznej”, krytyki demokracji liberalnej i odejścia od „podległości wobec USA i UE”, firmował ustępujący wkrótce prezydent Zeman. Natomiast w szerszym kontekście ramy polityki zagranicznej Czech wobec Chin i Tajwanu nakreślone działaniami i deklaracjami – powziętymi przez Petra Pavla w ciągu zaledwie kilku dni po wyborczym zwycięstwie – wskazują że nowy prezydent będzie kontynuował opartą na wartościach demokratycznych politykę zagraniczną, wytyczoną przez Václava Havla na początku lat 90. XX wieku.

**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

